

DESCOBRINT LES NOSTRES ARRELS CLÀSSIQUES

1. Presentació.

Descobrint les nostres arrels clàssiques és una optativa que s'ofereix per a totes les modalitats de Batxillerat, perquè l'alumnat pugui triar-la tant en primer com en segon curs.

Es relaciona amb moltes altres matèries de totes les modalitats de Batxillerat: d'Humanitats i Ciències Socials, per estudiar la cultura i les llengües clàssiques; d'Arts, per posar de rellevància els referents culturals i plantejar propostes creatives comunes a totes dues modalitats que es troben en l'art i la literatura clàssiques; de Ciències i Tecnologia, per treballar els fonaments lèxics que són l'arrel de la majoria dels termes científics, com per exemple, els de procedència mèdica i les empremtes dels primers avanços científics; i del Batxillerat General, per investigar i constatar els orígens clàssics de gran part dels referents sociopolítics i culturals actuals.

El nom de la matèria optativa, Descobrint les nostres arrels clàssiques, s'explica per la seua naturalesa proactiva en la qual es pretén la implicació de l'alumnat en el procés d'aprenentatge des del primer moment. Això s'aconsegueix incitant a la investigació i cerca del lèxic especialitzat i els referents del món clàssic en el nostre dia a dia. Per a això, es recomana una metodologia activa que incloga l'ús de les noves tecnologies a l'aula i la consulta de fonts d'informació fiables, juntament amb la pràctica de l'expressió oral i escrita. Així mateix, es promou el debat argumentat sobre aquells fets del passat que s'han superat actualment i s'evita el presentisme, és a dir, jutjar des de la nostra perspectiva aspectes de les civilitzacions anteriors.

Aquesta optativa està dirigida a tot l'alumnat amb el propòsit que gaudisca en descobrir l'empremta del món clàssic al seu entorn (científic, cultural i sociopolític), per a ajudar-los a comprendre millor altres matèries del Batxillerat. Té, per tant, un doble objectiu: per una banda, enriquir el repertori lingüístic personal i la competència lingüística en relació amb l'expressió i comprensió oral i escrita, i per altra, descobrir fenòmens científics, històrics i culturals que tenen un reflex en l'actualitat i que són de gran utilitat per a comprendre el present i generar una opinió argumentada.

Aquesta matèria contribueix al desenvolupament de diverses competències clau com per exemple, la comunicació lingüística i plurilingüe, ja que proporciona les eines i els coneixements necessaris per a fomentar la comunicació i expressió oral i escrita, ja que estudia els procediments de creació de les paraules amb la finalitat de formar ciutadanes i ciutadans competents en la comunicació que interactuen en tots els àmbits de la vida. També potencia la competència ciutadana, ja que l'estudi dels referents culturals fa valorar la diversitat lingüística i cultural de la societat gràcies a la comprensió de conceptes polítics, socials, històrics i econòmics del món clàssic i el seu llegat en l'actualitat, alhora que fomenta actituds de respecte i compromís per la preservació de la cultura com bé universal. De la mateixa manera succeeix en competència digital, ja que en l'estudi d'aquesta matèria representa un paper primordial l'ús de recursos tecnològics per a l'aprenentatge i la realització de treballs en equip o individuals fent ús de continguts i propostes digitals.

La competència personal, social i d'aprendre a aprendre, i emprenedora es millora en desenvolupar capacitats tan importants com la cooperació, la creativitat, l'autoavaluació, l'acceptació de l'error com a motor d'aprenentatge, el maneig de recursos i tècniques de treball intel·lectual, les capacitats d'argumentació, el diàleg i la superació de nous reptes. A més a més, promou la facultat de diferenciar críticament les fonts d'informació, analògiques o digitals, en el procés d'indagació, tant individual com en equip. Pel que fa a la competència de consciència i expressió culturals, s'incentiva a través del descobriment, anàlisi i gaudi de tots aquells referents clàssics que es troben en les manifestacions artístiques, científiques i literàries posteriors, contribuint a adonar-se de la interrelació de la nostra civilització amb el món clàssic. I per últim, la competència matemàtica i en ciència, tecnologia i enginyeria s'enriqueix, ja que aporta uns coneixements de caràcter instrumental, complementari i polivalent, que serveixen per a comprendre millor tots els camps del saber i de la comunicació, al mateix temps que facilita la comprensió del vocabulari científic i tècnic amb el qual l'alumnat es troba en el seu dia a dia.

L'estudi d'aquesta matèria optativa es durà a terme respectant els diversos ritmes d'aprenentatge sense oblidar les mesures d'atenció a la diversitat ni el treball en equip.

Tot això contribueix a estimular l'autonomia, capacitat crítica i autoestima mitjançant l'ús de mètodes d'investigació adequats.

Les competències específiques que es formulen en aquesta matèria estan connectades entre si i, al seu torn, amb les competències específiques d'altres matèries, les competències clau i els desafiaments del segle XXI. Se centren a descobrir la importància de les llengües grega i llatina per a la comprensió i millora del vocabulari i a valorar i reflexionar sobre la importància i pervivència dels referents del món clàssic en l'actualitat.

Després de les competències específiques, s'enumeren els sabers bàsics organitzats en quatre blocs.

El primer d'aquests es presenta com una introducció per a entendre la rellevància del món clàssic en la identitat cultural europea.

El segon bloc versa sobre els fonaments lèxics i la seua aplicació en la formació de paraules a fi de reconèixer el seu origen grec i llatí per a poder ampliar el repertori lèxic de l'alumnat, a més de proporcionar-li les eines per a fer un ús precís d'aquest en diferents situacions comunicatives.

Els blocs tercer i quart se centren a proporcionar a l'alumnat les destreses i actituds necessàries perquè descobreixca els referents clàssics que han servit d'inspiració i guia en la ciència, l'art, la mitologia, la literatura, la societat i la política, així com el lèxic específic de cadascun d'aquests. Aquests blocs tenen la finalitat primordial de promoure l'esperit crític i la reflexió sobre la influència de la cultura i la llengua grega i romana en la nostra societat actual.

Les situacions d'aprenentatge es plantegen amb la finalitat de desenvolupar i promoure l'adquisició de les diferents competències específiques de la matèria, si bé es recomana dissenyar-les, atés un enfocament interdisciplinari.

Per a finalitzar, s'estableixen els criteris d'avaluació que permeten valorar el nivell de desenvolupament competencial aconseguit en el procés d'aprenentatge.

2. Competències específiques.

2.1 Competència específica 1.

Identificar i aplicar els mecanismes de composició i derivació de paraules, tecnicismes i cultismes de les llengües modernes, especialment de les dues llengües de la Comunitat Valenciana, a partir d'arrels lèxiques gregues i llatines.

2.1.1. Descripció de la competència.

Per mitjà d'aquesta competència l'alumnat aconsegueix un coneixement raonat que suposa la base per a l'anàlisi i aprenentatge de terminologia tècnica i científica de diferents branques de coneixement. Al seu torn, proporciona la precisió necessària en la comprensió i expressió oral i escrita de l'alumnat que en un futur continuarà amb l'ensenyament professional o universitari.

L'ús i la interpretació raonada per part de l'alumnat dels termes tècnics o específics requereix d'una primera aproximació als mecanismes de funcionament de les llengües grega i llatina que justifiquen els canvis fonètics, gràfics i morfològics d'un mateix terme. Aquest nou coneixement ajuda a validar i reforçar l'ús adequat de les llengües del seu repertori lingüístic.

Aquesta competència contribueix de manera decisiva al desenvolupament de les competències clau en comunicació lingüística, plurilingüe, personal, social i d'aprendre a aprendre, matemàtica i en ciència, tecnologia i enginyeria, i en consciència i expressió culturals. En suma, augmenta les capacitats lèxiques de l'alumnat en la comprensió i expressió oral i escrita amb propietat i precisió de tots els matisos d'un món cada vegada més ampli i en constant evolució que requerirà de nous termes per a nous conceptes a diferents nivells.

2.2. Competència específica 2.

Investigar, explicar i valorar els referents clàssics en el desenvolupament de la ciència i de la tècnica i el seu lèxic específic.

2.2.1. Descripció de la competència.

Mitjançant el desenvolupament d'aquesta competència l'alumnat és conscient i capaç de valorar l'origen i el llarg recorregut de la ciència i la tècnica a Occident. Es destaca de manera simultània la influència de l'herència clàssica en l'àmbit científic i la rellevància de les llengües grega i llatina com a vehicles de creació i transmissió de coneixement. D'aquesta manera, s'aspira al fet que l'alumnat constata la importància de conèixer les principals circumstàncies històriques decisives per a l'evolució de la ciència i la tècnica.

De la mateixa manera, es posa en relleu la necessitat de respectar el pensament crític, argumentat i lliure, així com les altres cultures que han influït en l'herència cultural d'Europa, la qual cosa permet connectar amb desafiaments futurs de convivència, pau i respecte per la llibertat personal i cultural.

Per tot això, aquesta competència contribueix al desenvolupament de les competències clau matemàtica i en ciència, tecnologia i enginyeria, social, personal i d'aprendre a aprendre, ciutadana i digital.

2.3. Competència específica 3.

Investigar, explicar i valorar els referents clàssics en les diverses manifestacions artístiques i culturals posteriors i el seu lèxic específic.

2.3.1. Descripció de la competència.

Amb el desenvolupament d'aquesta competència l'alumnat té present i és capaç d'apreciar la influència del món clàssic en l'evolució de les arts en Occident.

Sense oblidar l'aportació de les llengües grega i llatina al lèxic específic de les arts, s'incideix en l'impacte que totes dues civilitzacions tenen en l'evolució de l'art i la cultura. Al mateix temps, es fomenta el respecte cap a les manifestacions artístiques d'altres pobles i moments històrics que donen lloc a la base cultural europea, amb la qual cosa es plantegen els reptes futurs de convivència, pau i respecte per la llibertat personal i cultural.

Per tot això, aquesta competència contribueix al desenvolupament de les competències clau personal, social i d'aprendre a aprendre, i en consciència i expressió culturals.

2.4. Competència específica 4.

Reconèixer en la nostra vida com a ciutadans i ciutadanes els elements de la tradició clàssica que informen les institucions, les lleis, els costums i els instruments jurídics i polítics de les nostres societats.

2.4.1. Descripció de la competència.

Amb aquesta competència es pretén que l'alumnat prengui consciència que el nostre dia a dia té les arrels en la tradició clàssica, i promou amb el seu reconeixement i estudi l'esperit crític i ètic de l'alumnat.

S'ha de tindre en compte no jutjar amb els ulls del present aspectes del passat que hui dia són considerats poc respectuosos i superats per l'evolució de la civilització i els drets humans.

El reconeixement de la pervivència cultural del món clàssic que es treballa en aquesta competència fomenta en l'alumnat la capacitat de valorar la diversitat cultural com una riquesa llegada pel nostre passat clàssic comú i la necessitat de conservar-la, així com el rebuig d'aquelles pràctiques de discriminació que ja no tenen cabuda en els nostres dies.

Aquesta competència ajuda al desenvolupament de les competències clau personal, social i d'aprendre a aprendre, ciutadana i en consciència i expressió culturals.

2.5. Competència específica 5.

Reconèixer i valorar les arrels clàssiques que fonamenten l'actual configuració d'Europa com a entitat cultural de la qual forma part l'alumnat, a fi de fomentar actituds de respecte cap als diferents pobles, cultures i llengües.

2.5.1. Descripció de la competència.

Mitjançant l'adquisició i desenvolupament d'aquesta competència l'alumnat és capaç de descobrir i apreciar la importància de la llengua i cultura grecoromana en la conformació actual d'Europa, gràcies a l'estudi dels nombrosos referents clàssics que han construït les arrels de la nostra civilització.

Contribueix, així, a consolidar la competència clau ciutadana, facilitant que l'alumnat participe plenament en la vida social i cívica com a ciutadans i ciutadanes responsables. Al seu torn, fomenta el debat argumentat i respectuós cap a altres cultures i maneres de vida.

També contribueix al desenvolupament de les competències clau personal, social i d'aprendre a aprendre, ciutadana i en consciència i expressió culturals, ja que es treballa la importància de l'herència cultural del passat grec i romà per a comprendre i reflexionar sobre el nostre present.

3. Sabers bàsics.

3.1. Introducció.

Els sabers bàsics de la matèria ofereixen la possibilitat d'establir la relació entre el passat grecollatí i el món actual, la qual cosa permet tractar els aspectes més importants relacionats amb l'herència clàssica quant als referents científics, tecnològics i culturals i al lèxic que s'utilitza en aquests àmbits.

La matèria proposa un recorregut per la ciència, la mitologia, la filosofia i les arts del món conjugant les aportacions lingüístiques del grec i del llatí amb els referents artístics, científics i literaris del món occidental.

En el procés d'adquisició de les competències es fa necessari activar una sèrie de sabers bàsics organitzats en quatre blocs interconnectats. Així doncs, convé treballar-los de manera conjunta per a percebre la relació entre les civilitzacions grega i romana entre si i els sabers culturals i lèxics que ens han llegat.

L'ordre dels blocs no té un caràcter jeràrquic. El professorat adaptarà en cada circumstància aquests blocs al perfil del seu alumnat per a aconseguir el major aprofitament didàctic.

Els blocs són:

1. Rellevància del món clàssic en la formació de la societat i cultura europea, en el qual es planteja un marc introductor que explique la importància dels temes a tractar en els blocs següents.
2. Fonaments lèxics, en el qual es tracten els elements lingüístics de la llengua grega i llatina més rellevants en la formació del llenguatge tècnic, científic i cultural emprat en les diferents ciències i arts.
3. Ciència, mitologia, literatura i art. Es divideix en dos apartats en els quals es treballen els personatges, fets, obres més rellevants i lèxic específic en els camps de la ciència, l'art i la mitologia i la literatura.
4. Societat i política. En aquest es tracten els aspectes relacionats amb la societat i la política en els quals existeix una clara empremta clàssica, així com el lèxic específic.

3.2. Bloc 1.

<p>Rellevància del món clàssic en la formació de la societat i cultura europea</p> <p>CE3, CE4 i CE5</p>
<ul style="list-style-type: none">• El paper de Grècia i Roma en la construcció política i cultural de l'Europa actual.• El marc geogràfic i històric de Grècia i Roma.• Influència de la cultura grega en la civilització romana.• Actitud de respecte cap a diferents cultures.• Curiositat per descobrir i estudiar els orígens clàssics de la nostra cultura.• Procediments de cerca, selecció i anàlisi de la informació, obtinguda tant de fonts gregues i romanes com d'actuals.

3.3. Bloc 2.

<p>Fonaments lèxics de les llengües modernes</p> <p>CE1 i CE2</p>
<ul style="list-style-type: none">• L'alfabet grec: pronunciació i transcripció.• Hel·lenismes i llatinismes.• Arrels, prefixos i sufixos provinents del grec i del llatí.• Importància del llatí i del grec en l'evolució de les llengües que formen part del repertori lingüístic de l'alumnat i en la cultura universal.• Respecte per les diferents llengües del món i per les diferències culturals dels parlants.• Estratègies per a la formació de noves paraules i per a la deducció del seu significat a través dels components.

3.4. Bloc 3.

<p>Referents clàssics. Ciència, mitologia, art i literatura</p> <p>CIÈNCIA. CE1 i CE3</p>
<ul style="list-style-type: none">• Explicació mítica i explicació racional en el pensament clàssic.• La ciència i la tècnica en el món antic: principals avanços i precedents de les realitzacions actuals.• Respecte i curiositat (lliure de prejudicis) pels avanços científics com a mitjà per a millorar el benestar i la sostenibilitat.• Lèxic d'origen grec i llatí vinculat a la ciència.

Mitologia, literatura i art

CE1 i CE3

1. La creació artística i literària en el món antic i la seua pervivència en les manifestacions posteriors.
2. La religió i els mites clàssics en l'art i la literatura modernes.
3. Els gèneres literaris clàssics: obres i característiques principals. Projecció i influència en la literatura posterior.
4. Cànon de bellesa clàssics en la història posterior de l'art.
5. Sensibilitat i respecte davant realitzacions artístic-literàries clàssiques valorant els seus elements creatius i les seues aportacions a posteriors manifestacions.
6. Interés cap a la literatura i la seua lectura com a font de plaer i de coneixement del món.
7. Lèxic d'origen grec i llatí vinculat a la mitologia, la literatura i l'art.

3.5. Bloc 4.

Referents clàssics. Societat i política

CE1, CE4 i CE5

- La participació ciutadana en la vida pública en el món grec i romà: l'elaboració de les normes legals i de les resolucions judicials, la incorporació al govern de la ciutat (elecció i sorteig), l'administració pública, el servei militar, les lluites per la igualtat de drets...
- Els models democràtics d'organització de la societat i els precedents clàssics: la *polis* grega i la *civitas* romana.
- Reconeixement de la relació existent en l'antiguitat i en les èpoques modernes: configuració social, la vida quotidiana i els costums i les estructures polítiques i administratives.
- Consciència de ciutadania global de l'alumnat.
- Lèxic d'origen grec i llatí vinculat a la societat i a la política.

4. Situacions d'aprenentatge.

Per al desenvolupament d'aquesta matèria es recomana l'ús d'estratègies metodològiques d'indagació que porten l'alumnat a descobrir els elements clàssics que perviuen i expliquen la nostra civilització occidental en els seus principals símbols, institucions, costums i manifestacions artístiques, lingüístiques o literàries.

Les situacions d'aprenentatge han de potenciar la possibilitat de gaudir aprenent, per a això es presentaran activitats, lectures, projectes d'investigació i reptes que tinguin en compte la quotidianitat de l'alumnat i la relació amb el seu entorn, a través dels quals trobe la motivació per a continuar en el seu procés d'aprenentatge.

En el desenvolupament de cada bloc es recomana tindre present sempre un doble objectiu:

- 7.1. Indagar en l'antiguitat clàssica, la qual cosa permetrà a l'alumnat conèixer el món clàssic i el nostre passat grecollatí.

- 7.2. Connectar-ho amb el present, garantint que l'alumnat relacione i reconega cada aspecte de l'antiguitat grecollatina com a referent de les manifestacions culturals actuals i del món que li és més pròxim.

De la mateixa manera, és necessari treballar els aspectes culturals dels diferents blocs sempre en connexió amb els sabers lingüístics a través de les etimologies de la nostra llengua i altres llengües modernes, perquè els fonaments lèxics dels diferents àmbits del saber són un dels eixos fonamentals de la matèria. Així, encara que només hi haja un bloc de sabers estrictament lingüístics, aquest es treballarà de manera transversal en relació amb el cabal lèxic de tots i cadascun dels restants blocs.

El caràcter de la matèria és, així mateix, obert i flexible. El disseny de les situacions d'aprenentatge es caracteritzarà pel seu caràcter:

- 7.3. Flexible, segons els diferents blocs en els quals es vertebrava la matèria i les necessitats i interessos de l'alumnat i les necessitats de cada moment
- 7.4. Obert als interessos de l'alumnat
- 7.5. Científic, conjuminant l'inductiu i el deductiu, sense perdre de vista el rigor, el respecte a les dades i la veracitat
- 7.6. Gradual i creixent
- 7.7. Motivador, despertant la curiositat i mantenint-la mitjançant la variació i l'adaptació als interessos de l'alumnat i la connexió amb l'entorn

Es recomana buscar la participació activa de l'alumnat en el procés d'avaluació. L'autoavaluació i la coavaluació han de ser, doncs, part important del procés d'ensenyament i aprenentatge. Es procurarà, a més, que la selecció de recursos i materials s'adapte a totes les circumstàncies de l'alumnat per a afavorir l'adquisició i desenvolupament de les competències específiques de la matèria. A més, es fomentarà l'ús racional de les tecnologies de la informació i la comunicació no sols com a eina de cerca, sinó també com a recurs i suport per a presentar i difondre els resultats obtinguts.

5. Criteris d'avaluació.

5.1. Competència específica 1.

Identificar i aplicar els mecanismes de composició i derivació de paraules, tecnicismes i cultismes de les llengües modernes, especialment de les dues llengües de la Comunitat Valenciana, a partir d'arrels lèxiques gregues i llatines.

- 5.1.1. Dur a terme una cerca activa de noms, expressions clàssiques, cites i referències al món clàssic en els mitjans de comunicació i en l'entorn més pròxim a l'alumnat.
- 5.1.2. Construir famílies lèxiques i comparar aqueixes paraules d'origen grecollatí amb diferents llengües modernes, romàniques i no romàniques del repertori lingüístic de l'alumnat.
- 5.1.3. Deduir el significat etimològic d'un terme d'ús comú o científic i crear noves paraules a partir dels seus diferents components d'origen grec i llatí.

5.2. Competència específica 2.

Investigar, explicar i valorar els referents clàssics en el desenvolupament de la ciència i de la tècnica i el seu lèxic específic.

- 5.2.1. Constatar la presència i rellevància dels avanços científics de l'antiguitat en els fonaments de la ciència actual.
- 5.2.2. Descobrir la importància del lèxic grecollatí en la terminologia científica i tècnica per a comprendre el seu significat etimològic.

5.2.3. Planificar i realitzar senzilles investigacions en formats analògics o digitals sobre les contribucions del món científic antic fent ús de diferents fonts d'informació.

5.2.4. Debatre respectuosament sobre la pervivència i influència de la ciència antiga en l'actual.

5.3. Competència específica 3.

Investigar, explicar i valorar els referents culturals clàssics en les diverses manifestacions artístiques i literàries posteriors i el seu lèxic específic.

5.3.1. Identificar i analitzar els elements clàssics presents en les manifestacions artístiques i literàries al llarg de la història i, especialment, en l'actualitat.

5.3.2. Reconèixer en obres de literatura moderna l'herència literària clàssica.

5.3.3. Identificar la influència de la mitologia clàssica com a font d'inspiració de manifestacions literàries i artístiques.

5.3.4. Realitzar senzilles investigacions en diferents formats sobre les contribucions de l'art, mitologia i la literatura antiga fent ús de diverses fonts d'informació.

5.4. Competència específica 4.

Reconèixer en la nostra vida com a ciutadanes i ciutadans els elements de la tradició clàssica que informen les institucions, les lleis, els costums i els instruments jurídics i polítics de les nostres societats.

5.4.1. Valorar la presència de referents clàssics relacionats amb les institucions, la vida quotidiana, etc., en l'entorn més pròxim.

5.4.2. Mostrar respecte per la tradició cultural i els valors cívics del nostre passat com un element significatiu de la nostra identitat.

5.4.3. Debatre de manera argumentada i respectuosa sobre aspectes relatius a la pervivència del món clàssic en l'actualitat.

5.4.4. Fer breus investigacions i cerques per a relacionar aspectes culturals, sociopolítics del món antic amb elements actuals per a valorar la perícia en el maneig i selecció de fonts com a tècnica de treball intel·lectual.

5.5. Competència específica 5.

Reconèixer i valorar les arrels clàssiques que fonamenten l'actual configuració d'Europa com a entitat cultural de la qual forma part l'alumnat, fomentant actituds de respecte cap als diferents pobles, cultures i llengües.

5.5.1. Identificar els principals esdeveniments polítics, històrics i socials de la civilització grecoromana i relacionar-los amb la situació sociopolítica europea actual.

5.5.2. Argumentar i debatre respectuosament sobre la importància del llegat clàssic en la configuració cultural d'Europa.

5.5.3. Mostrar una actitud de respecte cap a la diversitat com a riquesa cultural i lingüística reflexionant sobre els estereotips lingüístics.

5.5.4. Fer treballs de recerca sobre la influència del llegat clàssic a l'Europa actual.